

Diş Hekimlerinin COVID-19 Enfeksiyonu ile İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarına Etki Eden Sosyodemografik Verilerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Sociodemographic Data Affecting Dentists' Knowledge Levels and Attitudes Related to COVID-19 Infection

Serap KESKİN TUNÇ¹, Mehmet Emin TOPRAK²

¹ Van Yuzuncu Yıl Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, Van, TURKEY

² Gazi Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, Ankara, TURKEY

Geliş Tarihi: 29.05.2020, Kabul Tarihi: 06.07.2020

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada diş hekimlerinin, COVID-19 (Sars Cov 2) ile ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi ve bu bilgi düzeylerine etki eden faktörlerin değerlendirilip, sahip oldukları COVID-19 algısı doğrultusunda pandemi sürecinde mesleklerini icra ederken geliştirdikleri tutumların araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Bu çalışmadaki veriler Mayıs 2020 içinde internet üzerinden ulaşılabilen ve anketi doldurmayı kabul eden Türkiye'de çalışan diş hekimlerine, Google Formlar programı kullanılarak elde edildi. Araştırmada katılımcılara yöneltilen anket soruları literatürdeki ilgili sorulardan ve uluslararası kılavuzlardan derlenerek hazırlandı.

Bulgular: Çalışmaya Türkiye'nin farklı bölgelerinden ve farklı kurumlarda çalışan 423 diş hekimi katıldı. Araştırmaya katılan hekimlerin %61'nin COVID-19 konusunda ortalamanın üstünde bilgiye sahip olduğu tespit edildi. Kadın hekimlerin erkeklere göre, devlete bağlı kurumlarda çalışan hekimlerin özel kurumlarda çalışanlara göre ve süreçle ilgili çok kaygılı olduğunu belirtenlerin kaygı duymayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları saptandı.

Sonuç: Diş hekimlerinin, COVID-19 enfeksiyonu ile başa çıkmak ve yayılmasını engellemek için doğru ve güncel bilgilerle, algı ve tutumlarını şekillendirmeleri gerekmektedir

Anahtar Kelimeler: COVID-19, diş hekimi, demografi, bilgi düzeyi, tutum

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to evaluate the knowledge levels of dentists about COVID-19 (Sars Cov 2) and to investigate the attitudes that dentists developed while performing their profession in the pandemic process.

Material and Method: The study population consisted of dentists who worked in Turkey. An online questionnaire (which was created by Google Forms) was sent to a sample of Turkish dentists in May 2020. The questionnaire questions directed to the participants in the research were prepared by compiling from the relevant questions in the literature and international guides.

Results: This study included a total of 423 dentists from different regions of Turkey. It was determined that 61% of the physicians who participated in the research had above average knowledge on COVID-19. It was found that female physicians had higher knowledge level compared to men, physicians working in public institutions compared to those working in private institutions and those who stated that they were very anxious about the process than those who were not anxious.

Conclusion: Dentists should shape their perceptions and attitudes with accurate and recent knowledge to deal with the COVID-19 infection and prevent its spread.

Key Words: COVID-19, dentist, demography, knowledge level, attitude

GİRİŞ

COVID-19 ya da diğer adıyla SARS-Cov-2 (şiddetli akut solunum yolu sendromu korona virüsü 2) Çin Halk cumhuriyetinin Wuhan şehrinde başlayan ve bütün dünyada pnömoni vakalarının çok hızlı bir şekilde artmasına neden olan yeni keşfedilen bir corona virüs enfeksiyonudur (Meng ve ark., 2020).

Hızla yayılan virüs şiddetli akut solunum yetmezliği sendromuna yol açabilmekte ve MERS-Cov (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus)'dan daha bulaşıcı olduğu bildirilmektedir. COVID-19 virüsünün insandan insana bulaşmasında, enfekte olmuş bir kişinin hapsirmesi veya öksürmesi sonucu aerosol denilen hava damlacıkları veya kontamine bir yüzeye temasın en sık görülen yol olduğu

*Sorumlu Yazar: Serap KESKİN TUNÇ. Van Yuzuncu Yıl Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, Van, TURKEY mail: serapkeskin0165@hotmail.com.

bilinmektedir (Zhang ve ark., 2020). Kan veya tükürük gibi bulaş yolları henüz yeterince araştırılmamıştır. Ancak HIV/AIDS, Hepatit B ve Hepatit C gibi kan yoluyla bulaşan hastalıkların kanıtlanmış bulaş yollarından dolayı bu virüsün de bulaşma ihtimalinin olduğu düşünülmektedir. Virüsün temel bulaş yolları, dental tedavilerin yapıldığı ortamda COVID-19 yayılımı hakkındaki endişeleri arttırmaktadır (Patel, 2020). Çok sayıda sağlık personelinin virüsle enfekte olmuş bireylerle çalışırken hastalığa yakalandığı bildirilmiştir (Khader ve ark., 2020). Diş tedavilerinin yapıldığı merkezler, tedavi prosedürlerinin yarattığı aerosol ve kontaminasyondan dolayı, virüsün personel veya klinikte tedavi gören hastalar arasında yayılma riskini yükseltmektedir. COVID-19 teşhisi konan hastaların diş tedavisi alması gerekmeseyse bile acil diş tedavisi gerektiren durumlar ortaya çıkabilmekte ve bu durumlarda yakın temas kaçınılmaz olmaktadır. Hastalığın nispeten uzamış inkübasyon süresinden dolayı (2-14 gün), COVID-19 ile enfekte olan bireyler, herhangi bir semptom göstermedikleri halde diş hekimleri ve ekibin diğer üyeleri için büyük bir tehdit oluşturabilmektedirler. Bu nedenle diş hekimlerinin, hastalıkla başa çıkmak ve yayılmasını engellemek için yüksek düzeyde doğru bilgilendirilmeleri, algı ve tutumlarının bu doğrultuda yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Bu çalışmada diş hekimlerinin, COVID-19 ile ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi ve bu bilgi düzeylerine etki eden faktörlerin değerlendirilip, sahip oldukları COVID-19 algısı doğrultusunda pandemi süresince mesleklerini icra ederken geliştirdikleri tutumların araştırılması amaçlanmaktadır.

MATERYAL ve METOT

Araştırma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan (YYU-05.05.2020/18) onay alındıktan sonra başlatıldı. Çalışma grubumuz, Türkiye'deki devlete bağlı ağız ve diş sağlığı hizmeti veren kurumlarda, özel kliniklerde, hastanelerde veya üniversitelerde çalışan bütün diş hekimlerinden oluşuyordu. Bu anket çalışması Mayıs 2020 içinde gerçekleştirildi. Verileri toplamak için Google Formlar programı kullanıldı. Araştırmada katılımcılara yöneltilen anket soruları literatürdeki ilgili sorulardan ve uluslararası kılavuzlardan derlenerek hazırlandı ve online bir link ile katılımcılara ulaştırıldı (Backer ve ark., 2020; Khader ve ark. 2020; Li ve ark., 2020; Meng ve ark., 2020; Zhang ve ark., 2020). Uygulanan anket sosyodemografik özellikler, diş hekimlerinin

COVID-19 salgını ile ilgili bilgi düzeyini ölçmeye yarayan sorular ve diş kliniklerinde enfeksiyon kontrolü ile ilgili tutum ve algıları ile ilgili bir dizi sorudan oluşmaktaydı. Anket, bölümlere ayrılan yapılandırılmış çoktan seçmeli bir anketti; diş hekimlerinin demografik ve mesleki özellikleri, diş hekimlerinin virüsün kuluçka dönemi farkındalığı, hastalığın semptomları, COVID-19 bulaşma şekli ve bulaş önlemek için alınabilecek temel enfeksiyon kontrol yöntemleri, salgınla ilgili mesleki kaygı düzeyleri ve COVID-19 sürecinde hastaları tedavi etme konusundaki tutumlarını değerlendiren sorulardan oluşmaktaydı.

Katılımcı hekimlerin COVID-19 hakkındaki bilgi düzeylerini ölçmek için; çoktan seçmeli şıklar arasında hasta bakarken kullanmaları gereken malzemeler, enfeksiyonun etkilediği sistem, virüsün inkübasyon periyodu, enfekte hastada görülebilecek semptomlar, olası bulaşma yolları, el veya yüzey dezenfeksiyonunda kullanılacak doğru ürünleri içeren sorular sorulmuş ve her doğru cevap 1 puan ve yanlış cevaplar 0 puan olarak değerlendirilmiş, verilen cevaplara göre toplam puan oluşturulmuştur. COVID-19 hakkında bilgi düzeyini ölçen bu soruların puan toplamları alınarak diş hekimlerinin COVID-19 bilgi düzeyi değişkeni oluşturulmuştur. Mesleki tecrübe, cinsiyet, yaş, ikamet edilen bölge, çalışılan işyeri, COVID-19 hakkında bilgilenme yolu, salgın süresince duyulan kaygı ve salgın esnasında mesleği icra edip etmeme, ediliyorsa hangi durumlarda icra edildiği gibi algı ve tutumlarını ölçmeye yönelik sorular da kodlanarak COVID-19 bilgi düzeyinin bu değişken gruplarına göre farklılaşp farklılaşmadığı test edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hekimlerin demografik yapıları, mesleki tecrübeleri, ikamet ettikleri bölgeler, çalıştıkları kurum, COVID-19 salgını hakkında bilgi edindikleri temel kaynak, sahip oldukları kaygı düzeyi ve pandemi sürecinde mesleğini icra etme biçimleri Tablo 1 de gösterilmiştir. Elde edilen verilere göre araştırmaya Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden toplam 423 diş hekimi katıldı. Ankete katılan hekimlerin çoğunluğu kadın ve 30 yaşından büyük diş hekimlerinden oluşmaktaydı. Tabloya göre mesleki tecrübe grupları açısından homojen bir dağılım olduğu gözlemlendi. Bölgelere göre en yoğun katılım İç Anadolu Bölgesindeki hekimler tarafından olurken, en düşük katılım ise Karadeniz bölgesindeki hekimler tarafından sağlanmıştır. Çalışmaya katılan hekimlerin yoğunluklu olarak devlet kurumlarında veya üniversitelerde çalışanlar

olduğu gözlemlendi. COVID-19 sürecine dair ana bilgi kaynağı konusunda hekimlerin büyük çoğunluğunun sağlık bakanlığını (%41,4) ve internet/sosyal medyayı (%30,7) takip ettikleri gözlemlendi. Hekimlerin çok büyük bir kısmı süreçle

ilgili olarak (%75,2) çok kaygılı olduklarını ifade etti. Bu süreç içerisinde hekimlerin çok büyük bir kısmı sağlık bakanlığının tavsiye ettiği şekilde yoğunluklu olarak sadece acil tedavi ağırlıklı çalıştıklarını (%60,8) bildirdi.

Tablo 1. COVID-19 demografik verileri ve COVID-19 bilgi düzeyinin çoklu değişkenlere göre istatistiksel analizi.

COVID-19 Bilgi Düzeyi	N	%	İstatistik Değerler		ANOVA (F Test)		
			Ortalama	Std. Sapma	F	p	
Tecrübe	<5 yıl	115	27,20	11,835	1,924	0,706	0,494
	5-10 yıl arası	141	33,30	12,121	1,842		
	10 yıldan fazla	167	39,50	12,018	1,995		
	Akdeniz	21	53,70	11,381	1,774		
İkamet Bölgesi	Doğu Anadolu	49	46,30	11,980	1,797	2,400	0,027*
	Ege	31	35,70	12,000	1,983		
	Güneydoğu	51	64,30	11,275	1,790		
	İç Anadolu	181	5,00	12,304	1,998		
	Karadeniz	6	11,60	11,667	2,160		
	Marmara	84	7,30	11,988	1,814		
	Devlet	154	12,10	12,351	1,820		
Çalışılan İşyeri	hastanesi/ADSM	78	42,80	11,513	2,106	3,557	0,014*
	Özel Muayenehane	65	1,40	11,877	1,746		
	Poliklinik	126	19,90	11,944	1,961		
	Üniversite	73	36,40	12,110	1,948		
COVID-19 Temel Bilgi Edinme Yolu	Bilimsel Yayınlar	6	18,40	12,167	2,401	1,003	0,406
	Gazete	130	15,40	12,215	1,880		
	İnternet/Sosyal Medya	39	29,80	11,641	2,194		
Kaygı Düzeyi	Meslek Odaları	175	17,30	11,874	1,868	7,441	0,001*
	Sağlık Bakanlığı	318	1,40	12,204	1,869		
	Evet çok kaygılıyım	80	30,70	11,450	1,948		
Mesleği İcra Etme Durumu	Hayır kaygı duymuyorum	25	9,20	11,200	2,062	1,548	0,201
	Acil vakalar olunca evet	257	41,40	12,105	1,904		
	Hayır	65	75,20	11,892	2,078		
Durumu	Koruyucu ekipmanla	61	18,90	11,557	1,669	2,115	
	Rutine Devam	40	5,90	12,200	2,115		

N=423, *p<0,05, **p<0,01

Hekimlerin bilgi düzeyini değerlendiren sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde; hekimlerin tamamının COVID-19'un solunum sistemini etkileyen bir enfeksiyon yarattığını bildikleri görüldü. Araştırmaya katılan hekimlerin %67'si virüsün inkübasyon periodunun 2-14 gün arasında değişebileceğini biliyordu. Katılımcıların sadece %15'inin COVID-19 enfeksiyonu bulguları olabilecek ateş, öksürük, nefes darlığı, ishal, kusma, boğaz ağrısı, eklem ve kas ağrısı veya semptomsuz geçirilen hastalık süreci gibi klinik tabloların tamamını bilebildiği görüldü. COVID-19 sürecinde hasta bakarken kullanılması şart olan tıbbi ekipmanlardan siperlik, koruyucu önlük/tulum ve N95/FFP2/FFP3 gibi ileri koruyucu maskelerin üçünü de aynı anda kullanan hekimlerin oranı %48, en az birini kullanmayan hekimlerin oranı %31, sadece bir malzeme kullanan hekimlerin oranı %17

olarak tespit edildi; standart prosedürüne devam eden ve hiçbir ek malzeme kullanmadığını belirten hekimlerin oranı ise %4 olarak tespit edildi. COVID-19'un olası bulaşma yolları olarak bildirilen hapsürme ve öksürme, tokalaşma, yakın mesafede oturma ve enfekte yüzeylere dokunma gibi durumların dördünü de bilen dış hekimlerinin oranı %85 olarak saptandı. COVID-19 virüsüne karşı kullanılacak dezenfeksiyon ürünlerini doğru bilenlerin oranı %89, yanlış bilenlerin oranı ise %11 olarak belirlendi. Oluşturulan doğru cevaplar üzerinden elde edilen COVID-19 bilgi düzeyi toplamı değerlendirildiğinde hekimlerin %10'unun (41 hekim) COVID-19 konusunda kendilerine yöneltilen sorular konusunda yüzde yüz doğru bilgiye sahip olduğu ve 423 hekimin %61'nin (258 hekim) COVID-19 konusunda ortalamanın üstünde bilgiye sahip olduğu tespit edildi.

Kadın ve erkek hekimler arasında COVID-19 bilgi düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu ($t=2,833$; $p=0,005<0,05$) ve kadın hekimlerin bilgi düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaşa göre yapılan değerlendirmede ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-0,546$; $p=0,586>0,05$) (Tablo 2).

Tablo 2. COVID-19 bilgi düzeyinin cinsiyetlere ve yaş gruplarına göre dağılımı.

COVID-19 Bilgi Düzeyi		N	Ortalama	Std. Sapma	T-test	
					t	p
Cinsiyet	Kadın	227	12,247	1,860	2,833	0,005
	Erkek	196	11,719	1,963		
Yaş	<30	151	11,934	1,769	-	0,586
	>30	272	12,040	2,008		

Araştırmaya katılan hekimlerin tecrübesi, ikamet ettikleri bölgeler, çalışılan iş yeri, COVID-19 konusunda bilgi edindikleri temel kaynak, sahip oldukları kaygı düzeyi ve salgın süresince mesleğini icra etme durumunun, COVID-19 bilgi düzeyiyle olan ilişkisine göre yapılan istatistiksel analizde ikamet bölgesi, çalışılan işyeri ve kaygı düzeyi değişkenleri için istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görüldü. İkamet bölgesi değişkeni için en düşük puanlı Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile en yüksek puanlı İç Anadolu Bölgesi arasında anlamlı bir fark olduğu, ancak genel tabloya bakıldığında bölgeler arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlendi. Çalışılan işyeri değişkeni için en düşük puanlı özel muayenehaneler ile en yüksek puanlı devlet hastanesi/ağız ve diş sağlığı merkezi (ADSM) arasında anlamlı bir fark olduğu, devlet hastanesi/ADSM 'de çalışan hekimlerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edildi.

Hekimlerin belirttikleri kaygı düzeyi grupları incelendiğinde ise çok kaygılı olduğunu belirten hekimlerin bazen kaygılı olan ve kaygı duymayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları saptandı.

TARTIŞMA

Bu araştırma Türk diş hekimlerinin yeni tip koronavirüs enfeksiyonu konusundaki bilgi düzeyleri, enfeksiyon kontrolü konusundaki farkındalıkları, algı ve tutum düzeyleri hakkında bilgiler vermektedir. Ankete katılanların büyük çoğunluğunun kadın olduğu ve hekimlerin yaşının 30'dan büyük olduğu görülmüştür. Bu durum kadınların özellikle son yıllarda diş hekimliği

fakültelerini daha çok tercih etmeye başlaması ve diş hekimliği eğitiminin mezuniyet yaşının diğer meslek gruplarına göre yüksek olmasından dolayı beklenen bir bulgudur. Ayrıca kadın diş hekimlerinin COVID-19 bilgi düzeylerinin daha yüksek olması, kadınların sağlıkla ilgili konularda araştırmaya daha yatkın olması ile açıklanabilmektedir (Anonim 1, 2020; Fox, 2003; Rice, 2006).

COVID-19 virüsünün inkübasyon süresi 2-14 gün kadardır (Backer ve ark., 2020; Li ve ark., 2020) bu bilgi diş hekimlerinin şüpheli hastalara yaklaşımları hakkında önemli bir bilgidir (Gaffar ve ark., 2019). Bu araştırmada hekimlerin %67'sinin inkübasyon süresini doğru bildiğini ancak %33'ünün yanlış bilgiye sahip olduğunu göstermiştir.

Sürekli güncellenen araştırmalar ve yeni tür bir enfeksiyon olması sebebiyle diş hekimlerinin de meslek yaşamlarını etkileyecek bu yeni bilgileri takip ettikleri ve bilgilendirme yolları değerlendirildiğinde sağlık bakanlığının en sık başvurulan bilgi edinme aracı olduğu (%41,4) ve bunu internet/sosyal medyanın takip ettiği (%30,7) gözlemlenmiştir. Sağlık bakanlığı COVID-19 salgını nedeniyle sürekli olarak güncellenen en doğru bilgi ve protokolleri bütün sağlık çalışanları ile paylaşmaya çalışmaktadır (Anonim 2, 2020). Devlet hastaneleri veya ADSM 'lerde çalışan hekimlerin COVID-19 bilgi düzeyinin anlamlı bir biçimde daha yüksek olmasının bu kurumlarda çalışan hekimlerin sağlık bakanlığının yaptığı bilgilendirme çalışmalarına aktif katılımlarının bir sonucu olduğu düşünülmüştür. Dijital çağın bir getirisi olan sosyal medya kullanımı ve özellikle internet üzerinden yayılan yanlış bilgiler virüsün kontrolü ve tedavisi konusunda süreci daha zorlu hale getirebilmektedir. Sosyal medya ve internet araçlarından elde edilen bilgilerin kaynağının sorgulanması ve en doğru bilgiye ulaşılması gerekmektedir (Depoux ve ark., 2020; Xiao and Torok, 2020; Pennycook, 2020).

Pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının hastalığın bulaşma riski, aşırı çalışma zorunluluğu, ruhsal ikilemler ve çoğu zaman alışıktı oldukları hastane koşullarının dışında çalışmaları nedeniyle kaygı düzeylerinin arttığı görülmüştür (Shanafelt ve ark., 2020). COVID-19 hastalarının tedavi süreçlerinde yer alan sağlık çalışanlarının anksiyete düzeylerinin, bu süreçlere doğrudan katılmayan sağlık çalışanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Ayrıca şüpheli vakalarda aktif görev alan sağlık çalışanlarının anksiyete düzeylerinin de daha yüksek olduğu saptanmıştır (Liu ve ark., 2020).

Ülkemizde pandemi ilan edildikten hemen sonra acil diş tedavileri dışındaki tüm diş tedavi hizmetlerinin sağlık bakanlığı ve bilim kurulunun tavsiyesiyle durdurulması tavsiye edilmiştir (Anonim 2, 2020). Bu durumun diş hekimlerinin mesleğini yaparken kaygı duymasına yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu soruya verilen cevaplara göre hekimlerin %75,2'sinin süreçten dolayı kaygılı olduğu gözlemlendi. Çok kaygılı olduğunu belirten hekimlerin bazen kaygı duyan ve kaygı duymayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları ve doğru bilgi arayışına girdikleri saptandı. Bu durumun, yüksek kaygı düzeyinin hekimleri COVID-19 konusunda daha doğru bilgiye ulaşma arayışına sokmasının bir sonucu olduğu söylenebilir.

Salgın sırasında mesleğini yapmaya devam eden hekim sayısına bakıldığında büyük bir çoğunluğun sadece acil tedavi hizmetleri verdiği (%60,8), %14,4'ünün koruyucu ekipmanla çalıştığı, %15,4'ünün klinik hizmeti vermeyi tümüyle durdurduğu görülmüştür. Ancak %9,5'inin hiçbir ek önlem almadan rutin klinik uygulamalarına devam ettiği tespit edilmiştir. Bu durumun enfeksiyonun yayılmasını kolaylaştıracağı ve korunma önlemleri alınmadığı için hekim ve diğer hastalar için çok ciddi bir risk oluşturacağı aşikardır. Khader ve arkadaşlarının yaptığı 368 diş hekiminin katıldığı bir çalışmada hekimlerin %82,6'sı COVID-19 şüphesi olan bir hastayı tedavi etmekten kaçınacağını bildirmiştir (Khader ve ark., 2020). Ancak 14 güne kadar süren inkübasyon süresi ve semptomsuz geçirilebilen hastalık süreci düşünüldüğünde (Backer ve ark., 2020) herhangi bir önlem almadan rutin tedavilere devam etmenin çok riskli olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmaya katılan diş hekimlerinin büyük bir kısmının COVID-19 konusundaki bilgi düzeyinin ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Hastalığın semptomları, bulaşma yolları, enfeksiyondan korunmak için gerekli ekipman ve klinik koşullarında alınması gereken tedbirler konusunda hekimlerin büyük bir kısmında bilinç oluştuğu ve bu bilincin tutumlara da yansıdığı görülmüştür. Bu çalışmanın limitasyonları Türk diş hekimlerinin sadece belli bir kısmını içermesinden dolayı sonuçların genele yayılamaması ve online olarak yapılan bir çalışma olduğu için sadece internet ile ilişkisi iyi olan hekimlere ulaşılabilmesidir. Bu hekimlerin farklı platformlar üzerinden bu salgın süreci ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

COVID-19 sürecinin de dahil olduğu daha önce karşılaşmamış salgın durumlarında diş hekimleri hem kendilerini hem ekiplerini hem de hastalarını korumak için en güncel ve doğru bilgiye ulaşmak için çalışmalıdırlar.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Anonim 1. Diş Hekimliği Çalışma Şekilleri (http://www.tdb.org.tr/tdb/v2/yayinlar/Dishekim_Dag_ilm_Kitapciklari/2018YiliDishDagKitapci.pdf)
- Anonim 2. Sağlık Bakanlığı Sitesi <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>
- Backer JA, Klinkenberg D, Wallinga J. Incubation period of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) infections among travellers from Wuhan, China, 20-28 January 2020. Euro Surveill. 2020;25(5):2000062.
- Depoux A, Martin S, Karafillakis E, Preet R, Wilder-Smith A, Larson H. The pandemic of social media panic travels faster than the COVID-19 outbreak. J Travel Med. 2020;27(3).
- Fox S, & Fallows, D. Internet health resources: Health searches and email have become more commonplace, but there is room for improvement in searches and overall Internet access. Pew Internet & American Life Project: Online Erişim. 24 Mayıs, 2020 <http://www.pewinternet.org/reports/toc.asp?Report=95>. 2003.
- Gaffar BO, El Tantawi M, Al-Ansari AA, AlAgl AS, Farooqi FA, Almas KM. Knowledge and practices of dentists regarding MERS-CoV. A cross-sectional survey in Saudi Arabia. Saudi Med J. 2019;40(7):714-720.
- Khader Y, Al Nsour M, Al-Batayneh OB, Saadeh R, Bashier H, Alfaqih M, et al. Dentists' awareness, perception, and attitude regarding COVID-19 and infection control: cross-sectional study among Jordanian dentists. JMIR Public Health Surveill. 2020;6(2):e18798.
- Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y, et al. Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus-infected pneumonia. New Eng J Med. 2020;382(13):1199-1207.
- Liu CY, Yang YZ, Zhang XM, Xu X, Dou QL, Zhang WW, et al. The prevalence and influencing factors in anxiety in medical workers fighting COVID-19 in China: A cross-sectional survey. Epidemiol Infect. 2020;148(E98):1-17.
- Meng L, Hua F, Bian Z. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Emerging and future challenges for dental and oral medicine. J Dent Res. 2020;99(5):481-487.

- Patel J. Transmission routes of SARS-CoV-2. J Dent Sci. 2020. doi:10.1016/j.jds.2020.05.005
- Pennycook G, McPhetres J, Zhang Y, Rand DG. Fighting COVID-19 misinformation on social media: Experimental evidence for a scalable accuracy nudge intervention Psy Ar Xiv. 2020;17(1):1-24.
- Rice RE. Influences, usage, and outcomes of Internet health information searching: multivariate results from the Pew surveys. Int J Med Inform. 2006;75(1):8-28.
- Shanafelt T, Ripp J, Trockel M. Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic. JAMA. 2020;2(323):2133-2134.
- Xiao Y, Torok ME. Taking the right measures to control COVID-19. Lancet Infect Dis. 2020;20(5):523-524.
- Zhang Z, Zhang L, Wang Y. COVID-19 indirect contact transmission through the oral mucosa must not be ignored. J Oral Pathol Med. 2020;49(5):450-451.